Були ті часи, як тобі я до ніг,
Убогий народе, схилявся.
І в думах улюблених чистих моїх
У дні ті щасливії мрій молодих
Мені божеством ти здавався.

Любив я тебе почуванням палким,
Бажав я на тебе робити,
І праці віддавсь цілим серцем моїм,
І тільки для тебе й тобою самим
Хотів я і на світі жити.

І певна надія у мене була,
Що ти привітаєш, народе,
Ту душу, що тільки тобою й жила,
Що в мріях у сяйво тебе повила,
Й зазнаєм ми братньої згоди.

Але я побачив не те, чого ждав,
І що сподівавсь, що побачу,
Бо той ідеал ти щодня зневажав,
Який я у мріях собі малював,
Мав інший ти звичай і вдачу.

Замість ідеалу я вздрів на селі
Зубожений люд занімілий.
Темнота й незгода у нашій землі,
Здавалося, скрізь панували й жили
І люд той безщасний гнітили.

Чи я працювати для тебе не вмів,
Чи ти не діймав мені віри,
Та вкупі зо мною ти йти не схотів,

На працю мою ти з невірством глядів,
Мов бачив нещирі заміри.

І поглядом іншим я глянув тоді
На тебе, народе коханий.
І зникли рожевих тих мрій і сліди,
Неначе од сонечка краплі з води,—
Ти знову мені був незнаний.

Але ж я не кидав і далі робить,
Робив, бо якіїсь надії
На те, що розрада тяжка ця на мить,
Що знову у згоді ми будемо жить —
Були ще хоч трохи у мрії.

Що більше і важче невтомно робив,
Що більш віддававсь я роботі,
То більше мені все твій образ яснів
І в поті чола я того зрозумів,

Хто сам працювать звик у поті.

Чи той — я спитався — кому засягти
Ти дав і культури, й освіти,
Братався з тобою, схотів принести
Тобі свого світла у темні хати,

Щоб міг ти свій шлях зрозуміти?

Ні! здавна хто світло в руках своїх мав —
Не йшов він до тебе світити,
І той тільки в хату до тебе вступав,
Що заздро на працю твою зазіхав
І вмів тебе тільки гнітити.

Не дивно ж, що темрява — доля твоя,
Що темними йдучи лісами,
Забув навіть власне своє ти ім'я,
Забув, що існує з народів сім'я,
Що рівний ти в їй із братами.

Як міг ти, пригнічений вниз до землі,
Недавній ще раб в своїй хаті
І наймит часами на власній ріллі,
Тепер, після всіх, що дурить тебе йшли,
Як друзів ти міг упізнати?

Я це зрозумів. І вагання, і страх —
Все зникло, і знов до роботи
Іду я, і певний лежить мені шлях,
Я силу новую почув у руках,
Щоб зло і темноту бороти.

І вже чи дійду до своєї мети,
Чи зламаний вмру серед шляху,
Але не покину до неї іти,
За правду, за волю все зможу знести —
І жити, і вмерти без страху!..

1884